

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-69-06>
УДК 330.341

Галина Миколаївна Юрчик

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет водного господарства та природокористування,

вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна

g.m.urchik@nuwm.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1013-6940>

ФРІЛАНС ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ЗАЙНЯТОСТІ ТА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Анотація. Метою даної статті є дослідження теоретико-правових аспектів ідентифікації фрілансу як особливого сегменту ринку праці та форми залучення і використання трудового потенціалу працівників; аналіз та виявлення актуальних тенденцій у сегменті фрілансу на глобальному ринку та в Україні в сучасних умовах. Виходячи із мети дослідження, у статті узагальнено основні підходи до визначення фрілансу як особливої форми зайнятості, визначено її особливості та правові аспекти регулювання в Україні. Ідентифіковано основні переваги та недоліки фрілансу для основних суб'єктів ринку праці. Досліджено рейтинг фріланс-платформ на глобальному ринку, проведено їх порівняння. Проведено аналіз тенденцій та особливостей розвитку глобального ринку фрілансу за останні роки. Зважаючи на те, що офіційних даних про національний фріланс-сегмент ринку праці в Україні немає, у роботі проведено його аналіз за даними однієї з найбільших фріланс-платформ в Україні - Freelancehunt.

Ключові слова: *фріланс, ринок праці, фріланс-платформи, попит на фріланс-послуги, пропозиція фрілансу.*

JEL Classification: J40; J42; J49.

Як цитувати: Юрчик, Г. М. (2025). Фріланс як особлива форма зайнятості та трудових відносин в сучасних умовах. *Соціальна економіка*, 69, 71-87. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-69-06>

Вступ. У сучасних умовах цифровізації усіх сфер суспільного життя такий особливий сегмент ринку праці, який називається фріланс, набуває особливої популярності, що обумовлено зростанням попиту на гнучкі форми зайнятості та віддалену роботу. Свого роду каталізатором розвитку фрілансу на глобальному ринку стала пандемія Covid-19. В українських реаліях додатковим «драйвером» розвитку фрілансу стали повномасштабні військові дії, що загрожують здоров'ю та життю трудоактивного населення. Через окупацію територій, руйнування активів бізнесу та інфраструктури значна кількість трудоактивного населення втратила можливість працювати в звичайному режимі за місцем проживання. В той же час, внаслідок міграції населення значна кількість роботодавців втратили кваліфікованих працівників, які в умовах очевидних загроз виїхали за кордон або ж набули статусу внутрішньо переміщених осіб

в інших більш безпечних регіонах держави. В таких умовах зайнятість на умовах фрілансу набула особливої значимості не лише серед працівників, але і роботодавців. Поширенню фрілансу сприяють процеси цифровізації, а також розвиток спеціалізованих інтернет-платформ для фріланс-зайнятості. Такі процеси актуалізують необхідність дослідження тенденцій та особливостей поширення фрілансу на глобальному та національному ринку праці в сучасних умовах в цілях визначення його впливу на соціально-економічний розвиток.

Відтак, метою даної статті є дослідження теоретичних та інституційних аспектів ідентифікації фрілансу як особливого сегменту ринку праці та форми залучення і використання трудового потенціалу працівників; аналіз та виявлення актуальних тенденцій у сегменті фрілансу на глобальному ринку та в Україні в сучасних умовах.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність постановки та вирішення таких завдань: визначення сутності, основних характеристик, переваг та недоліків фрілансу; дослідження інституційних аспектів регулювання фрілансу в Україні; дослідження тенденцій функціонування глобального ринку фрілансу; дослідження рейтингування, переваг та недоліків основних фріланс-платформ на світовому ринку; аналіз особливостей та тенденцій розвитку українського фріланс-сегменту ринку праці.

Об'єктом дослідження обрано фріланс як особливий сегмент на глобальному та національному ринку праці. Предметом дослідження є теоретичні та інституційні аспекти ідентифікації, а також закономірності функціонування ринку фрілансу на глобальному та національному рівні як особливого сегменту ринку праці та форми залучення і використання трудового потенціалу працівників.

Огляд літератури. Розвиток фрілансу в сучасних умовах досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. В цій царині заслуговують на увагу ряд наукових публікацій. Зокрема, однією із останніх є публікація С. І. Крутиліна (Крутин, 2024), де автор ідентифікує фріланс як форму платформеної зайнятості. Крім того, автор розглядає даний сегмент ринку праці як динамічну екосистему, яка складається з виконавців (фрілансерів), замовників (клієнтів) та фріланс-платформ. За результатами аналізу в даній праці доведено невинне зростання глобального ринку фрілансу, який у 2023р. склав 455 млрд дол. (Крутин, 2024).

У науковій статті (Літорович, 2020) проведено порівняння фрілансу, дистанційної зайнятості та надомної праці; охарактеризовано такі веб-ресурси фрілансерів як Freelancehunt, Freelance, Weblancer та Kabanchik; визначено основні позиції замовлень на програмування, копірайтинг, дизайн та переклад текстів на веб-ресурсах. Автор констатує, що фріланс має позитивні наслідки, оскільки зумовлює зменшення безробіття. Однак, вважає, що стримуючим фактором розвитку фрілансу в Україні залишається недосконалість законодавчої бази, що призводить до відсутності реєстрації та в подальшому – до несплати податків.

Авторський колектив у складі Л. Чернишова, Є. Славенко зосередили увагу на дослідженні фрілансу як гнучкої форми організації праці персоналу. Зокрема, у публікації (Чернишова & Славенко, 2022)

визначено відмінні ознаки фрілансу, які суттєво відрізняють його від традиційних форм зайнятості; побудовано графічну модель роботи фрілансера; проаналізовано основні сфери діяльності роботи фрілансерів та їх вікову структуру; ідентифіковано основні переваги та недоліки фрілансу для основних суб'єктів ринку праці.

У наковій публікації (Зіноватна & Пісоцький, 2020) зосереджено увагу на теоретико-правових аспектах дослідження фрілансу. Зокрема, у роботі визначено сутність фрілансу та основи правового регулювання даного поняття в Україні та ряді іноземних держав (США, країни ЄС); визначено можливі напрями законодавчого регулювання фрілансу в Україні; обґрунтовано необхідність підвищення кібербезпеки як необхідної передумови активізації фріланс-діяльності.

Авторський колектив у складі Н. Якубовської, А. Савущик та ін. зосередили власні наукові дослідження фрілансу як нової форми трудових відносин в умовах цифровізації. Автори стверджують, що фріланс допомагає роботодавцям більш ефективно здійснювати менеджмент як трудових, так і фінансових ресурсів (Якубовська & Савущик, 2024). Особливо цінним у вказаному науковому дослідженні є аналіз спеціалізації та динаміки кількості та вартості роботи у фріланс в 2023 р.; рейтингування коефіцієнтів вартості години роботи у фріланс спеціалістів високого рівня відносно спеціалістів середнього рівня. На звершення, авторський колектив констатує, що запит на ринку праці на фріланс-працівників є стабільним і має тенденцію до зростання, а доступними до фрілансу є досить багато спеціальностей в режимі так званих «soft skills».

У науковому дослідженні (Ковальчук, 2024) фріланс розглядається через призму становлення цифрової економіки. Автор піднімає дискусійне питання щодо визначення соціально-економічної сутності фрілансера як суб'єкта праці та розмежовує його з самозайнятою особою та найманим працівником. Автор вважає, що самозайнятість фрілансерів є певним кроком до становлення та розвитку так званої «економіки солідарності» як системи організаційно-економічних відносин, що передбачає професійну та географічну мобільність працівника, а також його полівалентність, багатофункціональність (Ковальчук, 2024).

Фріланс як особлива форма зайнятості та сегмент ринку праці перебувають у центрі досліджень іноземних вчених. Проте, варто вказати, що дослідження фрілансу

іноземними вченими є досить нетиповими, адже зорієнтовані переважно на вивченні якихось специфічних особливостей даної форми трудових відносин.

У науковому дослідженні (Quan D Mai, 2021) фріланс як новий тренд на ринку праці розглядається досить збалансовано через призму як позитивних, так і негативних наслідків. Особливою цінністю вказаного дослідження є те, що воно базується на результатах польового експерименту, який передбачав надсилання майже 12 тис. фіктивних резюме для визначення ймовірності отримання зворотних дзвінків. Як стверджує автор, експеримент засвідчив, що фріланс знижує шанси працівників отримати повний робочий день приблизно на 30%. Крім того, при дослідженні фрілансу в (Quan D Mai, 2021) використовувалися дані 42 глибоких інтерв'ю з найму персоналу, які засвідчили, що фріланс не забезпечує чітких «сигналів» про компетентність працівників (відтак, роботодавці не наважуються наймати фрілансерів не тому, що цим кандидатам бракує навичок, а тому, що їх важко перевірити). Також у вище вказаному дослідженні стверджується, що фріланс не забезпечує чітких «сигналів» зобов'язань суб'єктів трудових відносин.

У науковій статті (Salamon, 2020) увага зосереджена на фріланс-діяльності працівників, які зайняті в медіа-сфері (ЗМІ). В цілях виявлення особливостей позиції медіа-фрілансерів на ринку праці вказане дослідження базується на результатах інтерв'ю з журналістами-фрілансерами і професійними письменниками. Автор констатує, що медіа-фрілансери формують суперечливу ідеологію класу «e-lance» як підприємці, які тимчасово продають товари та послуги, так і працівники, які тимчасово протистоять вимогам клієнтів щодо власних прав та винагороди.

Дещо неформально розглядається проблематика фрілансу в науковій праці (Ke & Zhu, 2021), в якій зроблено акцент на комунікаціях між замовниками та виконавцями на фріланс-платформах. У вказаній праці автор констатує, що стратегія поведінки покупців та продавців на фріланс-платформах в значній мірі обумовлюється їх позиціонуванням себе за якістю та ціною. Публікуючи свої запити про роботу на фріланс-платформах, продавці можуть повідомити про свої переваги щодо кваліфікації, що впливає на стратегію замовників щодо рівня оплати. При цьому в цілях забезпечення рівноваги між замовниками та виконавцями на фріланс-платформах важливо правдиво та без перебільшень формувати заявки щодо

власної кваліфікації та можливостей, що забезпечить адекватний рівень оплати у ході відбору заявок (Ke & Zhu, 2021).

Досить цікавим та дещо неочікуваним є ракурс дослідження фрілансу у науковій праці (Gu & Zhu, 2020). Автори досліджують роль фріланс-платформ у посередництві між відповідними суб'єктами через призму її значимості у формуванні взаємовідносин та налагодження транзакцій. Паралельно у вказаній науковій статті розглядається і протилежний процес - відмова від платформи як посередника у встановленні контакту між суб'єктами у випадку формування довіри між ними в цілях уникнення комісії платформи. Автори констатують, що на разі не можна говорити про чіткі закономірності або ж однорідність між замовниками і фрілансерами щодо тенденції їх відмови від посередництва на фріланс-платформах (Gu & Zhu, 2020).

У науковій праці (Blaising & Kotturi, 2021) фріланс досліджується через призму перспектив кар'єрного та професійного розвитку фрілансерів у довгостроковій перспективі. Для розуміння відповідної проблематики автори вдаються до опитування групи фрілансерів через проміжок часу два з половиною роки. Отримані результати дали право авторам констатувати, що онлайн-платформи можуть надати унікальні можливості розвитку кар'єри для фрілансерів протягом тривалого періоду часу (включаючи вертикальний та горизонтальний рух, професійне навчання, репутацію, а також передачу власних навичок).

Дещо схожий вектор дослідження фрілансу представлений у (Gussek & Wiesche, 2024). Автори констатують, що онлайн-фріланс як альтернативна форма роботи на цифрових платформах праці, набуває все більшого значення. Як і в (Blaising & Kotturi, 2021), у вказаній науковій праці автори задаються питанням про перспективи кар'єрного зростання фрілансерів на цифрових платформах праці. На основі проведеного інтерв'ю з фрілансерами та замовниками на інтернет-платформах вчені дійшли висновків про те, що попри наявність можливостей кар'єрного зростання у фрілансерів, все ж вони відрізняються від офлайн-ринків праці через нестабільність, глобальне посередництво платформ, цифровий і тимчасовий характер роботи, а також алгоритмічне управління як особливу умову роботи на платформі. У дослідженні (Gussek & Wiesche, 2024) побудовано довгострокову модель кар'єри фрілансера, яка окреслює динаміку просування, занепаду та виходу з кар'єри на платформі.

Наукове дослідження (Miller, 2020) присвячене дослідженню роботи самозайнятих фрілансерів у Польщі. Автор вважає, що поява цієї категорії зайнятих на ринку праці пов'язана з економічними, технологічними та соціокультурними змінами. При цьому у дослідженні акцентовано увагу на тому, що для фрілансера організація не є «роботодавцем», а радше «клієнтом» або «діловим партнером». У статті представлено також соціологічний погляд на кар'єру фрілансера в Польщі.

Досить цікавим є дослідження фрілансу у (Ren, Raghupathi, & Raghupathi, 2023), де автори задаються запитанням яким чином характеристики фрілансерів впливають на ймовірність бути найнятим на роботу. За результатами емпіричних досліджень, вчені констатують, що на рішення про працевлаштування фрілансера впливає ряд факторів, поміж яких пов'язаність країн проживання, рівень винагороди, а також часовий інтервал від моменту реєстрації на платформі. При цьому ймовірність отримати позитивне рішення про працевлаштування на фріланс-платформі зростає у тому випадку, коли роботодавець та фрілансер є з однієї держави та тривалішого терміну реєстрації на платформі, а зменшується – у випадку наявності запитів щодо високого рівня винагороди (Ren, Raghupathi, & Raghupathi, 2023). У відповідності до отриманих результатів вчені надають рекомендації для усунення асиметрії в інформаційних потоках між фрілансерами та роботодавцями для розширення їх можливостей приймати зважені рішення.

При дослідженні фрілансу в (Fiers, 2024) акцент робиться на цифрових навичках, які на інтернет-платформах перетворюються на можливості. Спираючись на результати інтерв'ю з американськими онлайн-фрілансерами, автор у науковій статті робить висновки про те, що цифрові навички дозволяють онлайн-фрілансерам не лише оптимізувати використання, але і створювати альтернативні шляхи застосування інструментів платформи, які виходять за межі її поточного функціоналу.

У науковій статті (Blaising & Dabbish, 2022) автори констатують, що на сьогоднішній день люди все частіше звертаються до онлайн-платформ для фрілансерів, щоб знайти гнучку, віддалену, засновану на знаннях роботу. В цілях виявлення викликів, з якими стикаються фрілансери, у вказаному дослідженні проведено їх опитування в кількості 27 осіб з числа тих, які працюють на платформах Upwork і Fiverr. Результати опитування дозволили вченим дійти висновку, що фрілансери самостійно відповідаються

за власну адаптацію (цифрова платформа за це не відповідальна), що передбачає формування навиків самостійного управління роботою на платформі, подолання невпевненості та недовіри, формування власного «бренду». Відтак, в цілях сприяння адаптації фрілансерів до роботи на інтернет-платформах доцільно запроваджувати різного роду форми наставництва та інформаційної підтримки для усунення розбіжностей у доступі до мереж, ресурсів і знань (Blaising & Dabbish, 2022).

У науковому дослідженні (Toth, Heinänen, & Blomqvist, 2020) увага зосереджена на фрілансі як платформній зайнятості, поява якої докорінно змінює робоче середовище. У ході наукових розвідок автори вдаються до опитування експертів в кількості 127 осіб, які співпрацюють із цифровими платформами. Це дозволило дійти висновків, що довіра віртуальної спільноти позитивно впливає як на залучення фрілансерів до роботи, так і на відповідність їх професійних якостей конкретній роботі. Таким чином, у дослідженні (Toth, Heinänen, & Blomqvist, 2020) доводиться важливість побудови довіри між членами віртуальної трудової спільноти для продуктивної трудової діяльності на інтернет-платформах.

Методологія дослідження. Для успішного досягнення мети було використано комплексний підхід, що передбачав застосування різних методів наукового дослідження. Методи системного аналізу та порівняння застосовувалися у ході теоретичних розвідок сутності, основних характеристик, переваг та недоліків фрілансу в літературних джерелах. Для представлення у роботі рейтингового списку, а також переваг та недоліків фріланс-платформ на глобальному ринку було застосовано метод узагальнення та систематизації. Виявлення трендів та закономірностей розвитку фрілансу на глобальному та національному рівні здійснювалося за посередництвом методів статистичного аналізу та візуалізації. Критичні огляди, висновки та пропозиції за результатами дослідження формувалися на основі абстрактно-логічного методу. Інформаційною базою аналітичної частини дослідження слугували дані Міжнародної організації праці та національної фріланс-платформи Freelancehunt.

Основні результати. Інформатизація суспільного життя та інтернет-технології змінюють не тільки процес праці, а й форму її організації. У зв'язку з цим, поряд з «традиційним» сегментом ринку праці з'являється сегмент «віртуального» ринку праці, який характеризується: 1) поширенням дистанційної та фріланс-зайнятості; 2) наявністю

«віртуальних» роботодавців (замовників) та працівників (виконавців); 3) наявністю інформаційної інфраструктури (онлайн-платформи для пошуку роботи і пропонування послуг праці, електронних платіжних систем для оплати праці, інформаційних системи для комунікації та зв'язку); 4) наявністю інтелектуальної праці, результатом якої є «інформаційний» продукт / послуга.

У руслі окресленої тенденції на ринку праці особливого поширення набуває така нова форма зайнятості та трудових відносин як фріланс («freelance» утворений від двох англійських слів: «free» – вільний і «lance» – спис; буквально «вільний списоносець»). У сучасних наукових джерелах фріланс визначається по-різному:

- вид людської діяльності, представлений у формі самозайнятості, яка виражається у наданні послуг (переважно віддалено) на засадах короткотермінового договору на певний перелік робіт між замовником та виконавцем, поза штатом організації (Лескова, 2017; Чернишова & Славенко, 2022);

- форма зайнятості найманих працівників, які виконують свою роботу без укладання трудового договору з роботодавцем, за якою працівник не прив'язаний до конкретного місця роботи та виконує роботу віддалено (Заболотна, 2022);

- один із варіантів співпраці роботодавця та виконавця – фрілансера (позаштатного співробітника), яка не передбачає офіційного працевлаштування спеціаліста (Якубовська & Савущик, 2024);

- робота, під час якої людина бере на себе контрактну роботу від компаній і організацій, але не є в штаті і працює не на компанію, а на себе (Котерлін & Штих, 2021).

Попри певні редакційні відмінності у визначенні фрілансу, очевидними є такі його основні характеристики:

- можливість самостійно обирати проекти та замовників;

- можливість встановлювати власний графік роботи;

- можливість працювати з дому або будь-якого іншого місця за допомогою інформаційних систем та інтернет-технологій;

- можливість поєднувати роботу різних замовників / за різними проектами одночасно або ж тимчасово не працювати взагалі;

- оплата праці фрілансера не є нормованою та напряму залежить від обсягу виконаної роботи;

- особиста відповідальність працівника-фрілансера за пошук замовлень, комунікацію з клієнтами, виконання проектів у встановлені терміни;

- платформенна зайнятість (передбачає пошук замовлень на спеціалізованих інтернет-платформах);

- як правило, відсутність офіційного працевлаштування (за незначними винятками).

Важливим вектором у дослідженні фрілансу є його інституційне регламентування. Як свідчать дослідження, українське законодавство не містить визначення фрілансу як такого, що викликає суперечності у правовому регулюванні відповідних відносин. Поняття «фріланс» та «фрілансер» згадуються лише у Листі Міністерства праці та соціальної політики України №105/13/116-08 від 15.05.2008 р. У вказаному документі «фріланс» визначається як віддалена робота за допомогою мережі Інтернет, а «фрілансер» – як вільний працівник (самозайнята особа), позаштатний працівник, який виконує разове замовлення або тимчасову роботу без зарахування до штату підприємств¹. Таке законодавче визначення фрілансу зумовлює використання даного поняття для означення будь-якої роботи, що виконується віддалено (поза робочим місцем у роботодавця), самостійно і за певну винагороду. Тобто, фактично у поняття «фріланс» вкладається поняття дистанційної та надомної праці. Попри певну подібність цих понять, все ж вони відрізняються. Відповідно до змін, що були внесені у КЗпП Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу» від 04.02.2021 р. дистанційна та надомна робота виконується працівниками поза виробничим чи робочим приміщенням. Різниця між ними полягає в тому, що дистанційна зайнятість передбачає самостійний вибір працівником робочого місця, який самостійно створює безпечні та нешкідливі умови праці, використовує інформаційно-комунікаційні технології. В той же час, надомний працівник виконує роботу за його місцем проживання або в іншому закріпленому приміщенні та використовує технічні засоби для виробництва

1 Щодо проблем застосування актів законодавства про працю : Лист Міністерства праці та соціальної політики України № 105/13/116-08 від 15.05.2008 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN43309.html (дата звернення: 22.12.2024).

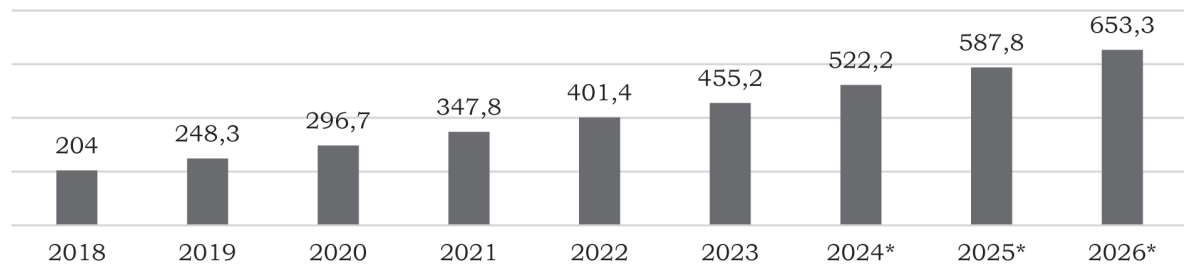


Рис. 1. Динаміка глобального ринку фрілансу, 2018-2026 рр. (* - прогнольні дані), млрд дол.

Fig. 1. Dynamics of the global freelance market, 2018-2026, billion dollars

Джерело: побудовано автором за даними (Khalid & Wazani, 2024)

Source: built by the author based on data from (Khalid & Wazani, 2024)

продукції або надання послуг, при цьому відповідальність за належні та безпечні умови праці покладено на роботодавця¹.

Фріланс, як особлива форма зайнятості, має ряд переваг та недоліків для суб'єктів ринку праці, які представлені у табл. 1. Очевидно, що фріланс як форма зайнятості має цілий ряд переваг та недоліків як для самих фрілансерів, так і їх роботодавців, а також держави. Найбільш помітними перевагами фрілансу для працюючих в цій сфері є: можливість вибору завдання / проекту для виконання; вільний графік на засадах самоорганізації та самовизначення; максимальна мобільність, що передбачає можливість працювати в іноземних державах / інших регіонах, поєднувати роботу з навчанням та іншими соціальними функціями; економія коштів на транспортних витратах та ін. В той же час, поряд з перевагами, фріланс має цілий ряд недоліків для працюючих в цій сфері, поміж яких: ризики оплати за виконану роботу; нестабільність зайнятості та доходів; невизначеність перспектив професійного та кар'єрного розвитку; відсутність належного соціального захисту та цілого ряду гарантій у трудовій сфері тощо.

Для роботодавців / замовників фріланс має здебільшого переваги, що полягають у оплаті за результат праці; економії коштів на організації та утриманні робочих місць, сплаті страхових внесків за соціальним страхуванням; відсутності необхідності документально оформлювати трудові відносини та вести відповідну звітність; можливості залучати працівників не залежно від їх місця проживання та ін. Найбільш помітним недоліком

фрілансу для роботодавців / замовників є неможливість контролювати процес праці, а також відсутність гарантій її вчасного та якісного виконання.

Держава не є безпосереднім суб'єктом фріланс-відносин. Проте, набуваючи все більшого поширення, даний сегмент ринку праці чинить вплив на соціально-економічну систему держави. Для держави фріланс має переважно позитивні соціальні та негативні економічні наслідки. Зокрема, фріланс знижує напругу на ринку праці, виступає альтернативою безробіттю, виконує інклюзивну функцію щодо залучення до трудової діяльності вразливих груп населення, а також є так званим «соціальним амортизатором» (недопускає загострення соціальних проблем та зростання бідності населення). Недоліки фрілансу для держави в основному пов'язані з тінізацією даного сегменту ринку праці, що обумовлює фіскальні втрати бюджету та фондів соціального страхування.

Попри наявність недоліків фрілансу для суб'єктів ринку праці, все ж масштаби глобального ринку фрілансу в умовах цифровізації постійно зростають (рис. 1).

Протягом 2018-2023 рр. розмір ринку фрілансу в світових масштабах зріс практично вдвічі (з 204 до 455,2 млрд \$). Більше того, очікується подальше його зростання у найближчі роки.

Інтернет-блог Genius Blog – HR & Recruiting Resources, який позиціонує себе як джерело даних для бізнесу в цілях обрання HR-стратегії для трансформації бізнесу, наводить такі основні маркери про значимість та тенденції розвитку фрілансу в світовій економіці:

- 30% компаній зі списку Fortune-500 наймають працівників через фріланс-платформи;
- фрілансери складають 46,6% світової робочої сили;
- ринок фрілансу зростає в 15 разів швидше, ніж традиційний ринок праці;

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу : Закон України від 04.02.2021. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text> (дата звернення: 22.12.2024).

Таблиця 1. Переваги та недоліки фрілансу для суб'єктів ринку праці
Table 1. Advantages and disadvantages of freelancing for labor market entities

Переваги / Advantages	Недоліки / Disadvantages
для фрілансерів / виконавців / for freelancers/performers	
свобода вибору завдання, проекту для виконання / freedom to choose the task/project to perform	відсутність гарантій отримання винагороди за виконану роботу / lack of guarantees of receiving remuneration for the work performed
вільний графік, гнучкість	
персоналізоване робоче місце, комфортні умови праці / free schedule, flexibility	нестабільність трудових доходів / stability of labor income
економія коштів на транспортних витратах, оренді приміщення для роботи / saving money on transportation costs, renting a place to work	наявність періодів, коли відсутні пропозиції підходящої роботи / the presence of periods when there are no suitable job offers
можливості для міжнародної співпраці (мобільність) / opportunities for international cooperation (mobility)	невизначеність кар'єрного та професійного зростання / uncertainty of career and professional growth
можливість поєднання роботи з навчанням, доглядом за дітьми, а також одночасного виконання кількох проектів / the possibility of combining work with education, childcare, as well as the simultaneous implementation of several projects	переважно нерегламентована діяльність, що не передбачає загальнообов'язкове державне соціальне страхування працівників / mainly unregulated activity that does not provide for mandatory state social insurance for employees
відсутність загрози звільненню, притягнення до дисциплінарної відповідальності / absence of threat of dismissal, disciplinary action	короткостроковість відносин між сторонами та відсутність гарантій зайнятості / short-term nature of the relationship between the parties and lack of employment guarantees
персональна відповідальність, відсутність відповідальності за колективні результати праці, а також підлеглих / personal responsibility, lack of responsibility for collective work results, as well as subordinates	відсутність договору і, відповідно, неможливість захистити свої інтереси у суді / lack of a contract and, accordingly, the inability to protect one's interests in court
	відсутність належного соціального захисту працівників-фрілансерів / lack of proper social protection for freelance workers
для роботодавців / замовників / for employers / clients	
оплата праці здійснюється за результат (фактично виконаний об'єм робіт / проект), а не погодинно / labor is paid for the result (actually completed work / project), not hourly	відсутність гарантій у трудових відносинах, які визначені чинним законодавством (дисциплінарна, матеріальна відповідальність працівника та ін.) / lack of guarantees in labor relations, which are defined by current legislation (disciplinary, material liability of the employee, etc.)
економія коштів на організації та утриманні робочого місця / saving money on organizing and maintaining the workplace	
можливість залучати на роботу працівників з різних регіонів, держав / the ability to recruit employees from different regions, countries	відсутність гарантій якісного та вчасного виконання роботи / lack of guarantees of high-quality and timely completion of work
мінімізація трудових витрат на документальне оформлення трудових відносин, подачу звітності / minimizing labor costs for documenting employment relationships and submitting reports	неможливість контролювати процес виконання роботи / inability to control the work process
економія коштів на утримання працівників (в частині сплати страхових внесків) / saving money on employee maintenance (in terms of paying insurance premiums)	високий ступінь помилки при виборі фрілансера / high degree of error when choosing a freelancer
можливість припинення трудових відносин в будь-який момент (без необхідності дотримуватися порядку та підстав звільнення працівників, що визначені чинним законодавством) / the possibility of terminating employment relations at any time (without the need to comply with the procedure and grounds for dismissing employees specified in current legislation)	труднощі комунікації з працівником- фрілансером / difficulties communicating with a freelancer
відсутність необхідності виконувати соціальні гарантії (мінімальна заробітна плата, відпустки, лікарняні та ін.) / lack of need to fulfill social guarantees (minimum wage, vacations, sick leave, etc.)	

Продовження таблиці 1/Continuation of Table 1	
для держави / for the state	
зниження напруги на ринку праці / reducing tension in the labor market	законодавчо нерегламентована, а відтак переважно є тіньовою / is not legally regulated, and therefore is mostly shadowy
альтернатива безробіттю / alternative to unemployment	фіскальні втрати бюджету внаслідок неоподаткування доходів від фріланс-зайнятості / fiscal losses to the budget due to non-taxation of income from freelance employment формування прошарку економічно активного населення, яке вилучене з системи загальнообовязкового державного страхування / formation of a layer of economically active population that is excluded from the system of mandatory state insurance
можливість залучення до трудової діяльності вразливих груп населення (інваліди, жінки, які мають малолітніх дітей, молодь) / the possibility of involving vulnerable groups of the population in labor activities (disabled people, women with young children, young people)	
«соціальний амортизатор» (зменшує рівень бідності населення та виплати держави на соціальний захист) / "social shock absorber" (reduces the level of poverty of the population and state payments for social protection)	

Джерело: узагальнено та побудовано автором на основі (Лескова, 2017; Чернишова & Славенко, 2022; Gussek & Wiesche, 2024)

Source: generalised and built by the author based on (Leskova, 2017; Chernyshova & Slavenko, 2022; Gussek & Wiesche, 2024)

Таблиця 2. Рейтингування, переваги та недоліки фріланс-платформ на глобальному рівні
Table 2. Ranking, advantages and disadvantages of freelance platforms at the global level

Переваги / Advantages	Недоліки / Disadvantages
1.Upwork	
залучає клієнтів з усього світу, пропонуючи різноманітні проекти за конкурентоспроможними погодинними ставками / attracts clients from all over the world, offering a variety of projects at competitive hourly rates; найпопулярніші професії фрілансерів можуть заробляти від \$30 до \$50 на годину / the most popular freelance professions can earn from \$30 to \$50 per hour; платформа пропонує захист оплати / the platform offers payment protection; впроваджені елементи ШІ у щоденний робочий процес (усі фрілансери мають доступ до Uma) / implemented AI elements in the daily work process (all freelancers have access to Uma); можливість отримати допомогу в написанні своїх пропозицій / the opportunity to get help in writing your proposals; безкоштовна реєстрація / free registration	фрілансерам-початківцям може бути складно конкурувати на рівних на початку реєстрації / novice freelancers may find it difficult to compete on equal footing at the beginning of registration; комісія за послуги становить фіксовану комісію в розмірі 10% від суми контрактів (за деякими винятками) / the service fee is a fixed fee of 10% of the contract amount (with some exceptions)
2.Toptal	
на сайті є «преміальні» пропозиції від відомих компаній / on the site there are "premium" offers from well-known companies; наявна перевірка замовників / виконавців на сайті / available verification of customers / contractors on the site; платформа має безкоштовні інструменти для відстеження часу, виставлення рахунків та отримання платежів / the platform has free tools for time tracking, invoicing, and receiving payments; відсутність плати за найм фрілансера / no fee for hiring a freelancer	процедуру перевірки на платформі проходить незначна частка фрілансерів / a small number of freelancers pass the verification procedure on the platform; орієнтована переважно на фрілансерів-виконавців масштабних проектів / focused mainly on freelancers who carry out large-scale projects
3.Fiverr	
наявний широкий спектр категорій послуг / a wide range of service categories is available; безкоштовна реєстрація для фрілансерів / free registration for freelancers; платформа пропонує онлайн-курси, щоб допомогти фрілансерам отримати навички / the platform offers online courses to help freelancers gain skills	досить велика комісія з фрілансерів за виконані замовлення (20%) / quite a large commission from freelancers for completed orders (20%); затримка в часі від моменту оплати та можливості її зняти за правилами платформи / time delay between the moment of payment and the possibility of withdrawing it according to the platform rules

Продовження таблиці 2/Continuation of Table 2	
4.Designhill	
наявна можливість створити безкоштовний інтернет-магазин / the possibility to create a free online store is available; на сайті наявна надійна команда підтримки в чаті / the site has a reliable chat support team; відсутня комісія за послуги для фрілансерів / no commission for services for freelancers	орієнтація на дизайнерів / orientation towards designers; можлива затримка оплати / possible payment delay
5.LinkedIn	
не є спеціальним сайтом для фрілансерів, але він пропонує низку можливостей для незалежних професіоналів (можуть шукати роботу незалежні графічні дизайнери та розробники, копірайтери та інші) / is not a dedicated site for freelancers, but it offers a number of opportunities for independent professionals (independent graphic designers and developers, copywriters, and others can look for work); допомагає спілкуватися з професіоналами з різних галузей / helps to communicate with professionals from different industries; може надати найактуальніші новини та тенденції у вашій галузі / can provide the most up-to-date news and trends in your industry	велика конкуренція серед професіоналів / high competition among professionals; підтримка професійної сторінки вимагає постійного оновлення / maintaining a professional page requires constant updating; фрілансери можуть користуватися основними функціями безкоштовно, однак обліковий запис Premium коштує \$39,99 на місяць / freelancers can use the basic features for free, but a Premium account costs \$39.99 per month
6.SimplyHired	
сайт має простий у користуванні інтерфейс / the site has an easy-to-use interface; кандидати можуть налаштувати пошук роботи на основі таких критеріїв, як галузь, місцезнаходження та інтереси / candidates can customize their job search based on criteria such as industry, location, and interests передбачає можливості перегляду шкали оплати праці компанії та відгуки, написані колишніми чи нинішніми працівниками / provides the ability to view the company's pay scale and reviews written by former or current employees; сайт надсилає сповіщення, коли з'являться нові вакансії, які відповідають заданим критеріям / the site sends notifications when new vacancies appear that meet the specified criteria; безкоштовна реєстрація замовлень та фрілансерів / free registration of orders and freelancers; сайт має ресурси для професійного розвитку / the site has resources for professional development	шахраї можуть використовувати сайт, щоб створити фальшиві вакансії / scammers can use the site to create fake job openings; велика конкуренція / significant competition
7.Dribbble	
професіонали творчого спрямування можуть створювати на сайті портфоліо своєї минулої роботи / creative professionals can create a portfolio of their past work on the website; сформована велика мережа замовників та фрілансерів з усього світу / formed a large network of customers and freelancers from all over the world	робота фрілансера пропонується лише користувачам з обліковим записом; обліковий запис є платним (близько \$8 за місяць)
8.Guru	
обслуговує фрілансерів у всьому світі, які є професіоналами в програмуванні, графічному дизайні та управлінні проектами / serves freelancers worldwide who are professionals in programming, graphic design, and project management; сайт дозволяє фрілансерам легко створювати профілі, рекламувати свої навички, переглядати списки вакансій і надсилати пропозиції потенційним замовникам / the site allows freelancers to easily create profiles, advertise their skills, view job listings, and send proposals to potential clients; сайт відбирає вакансії, які відповідають досвіду роботи, навичкам і вподобанням / the site selects vacancies that match work experience, skills and preferences; сайт має захист для гарантування вчасної оплати / the site has protection to guarantee timely payment	можливість реєстрації фальшифних замовників / possibility of registering fake customers; досить складний інтерфейс сайту / quite complex site interface; базове членство є безкоштовним, однак за інші типи членства сайт бере комісію від 5% до 9% за заповнені рахунки-фактури / basic membership is free, however for other types of membership the site charges a commission of 5% to 9% for completed invoices

Продовження таблиці 2/Continuation of Table 2

9.Freelancer.com

сайт має багато пропозицій для працевлаштування веб-розробників, експертів з соціальних медіа та спеціалістів з маркетингу / the site has many job offers for web developers, social media experts, and marketing specialists;
 наявний трекер прогресу, який показує професійний розвиток фрілансера / available progress tracker that shows the freelancer's professional development;
 цілодобова підтримка, чат у реальному часі в цілях сприяння орієнтації на сайті / 24/7 support, real-time chat to help you navigate the site

досить складний інтерфейс сайту / quite complex site interface;
 можливість реєстрації фальшивих замовників / possibility of registering fake customers;
 сайт має комісію 10% від прибутку за фіксованими проектами або \$5, (залежно від того, що більше) і 10% для погодинних проектів / the site has a commission of 10% of the profit for fixed projects or \$5, (whichever is greater) and 10% for hourly projects

10.Flexjobs

сайт обслуговує асортимент професіоналів із такими навичками, як контент-маркетинг, копірайтинг, адміністрування та транскрипція / the site caters to a range of professionals with skills such as content marketing, copywriting, administration, and transcription;
 сайт перевіряє, чи кожна вакансія на сайті є надійною та надходить із надійного джерела / the site checks whether each vacancy on the site is reliable and comes from a reliable source;
 сайт пропонує корисну та надійну команду підтримки клієнтів / the site offers a helpful and reliable customer support team;
 сайт пропонує тестування навичок, надає поради щодо кар'єри the site offers skills testing, provides career advice

користування сайтом є платним, рівень плати є вищим порівняно з рядом інших сайтів / use of the site is paid, the level of the fee is higher compared to a number of other sites;
 пропозиції роботи не є унікальними, вони можуть дублюватися на безкоштовних сайтах / job offers are not unique, they can be duplicated on free sites;
 сайт передбачає придбання платного облікового запису, вартість якого починається від \$2,95 за 14-денну пробну версію / the site requires the purchase of a paid account, the cost of which starts at \$2.95 for a 14-day trial version

Джерело: узагальнено автором за даними інтернет-ресурсу (20+ Best Freelance Sites to Make Money Online in 2025. URL: <https://www.upwork.com/resources/best-freelance-websites#upwork> (дата звернення: 22.12.2024).)

Source: compiled by the author based on data from the Internet resource

- понад 70% фрілансерів знаходять роботу через онлайн-платформи
- Upwork має понад 18 мільйонів зареєстрованих фрілансерів, що робить її найбільшою фріланс-платформою у 2024 році;
- 36% фрілансерів працюють від 10 до 20 годин на тиждень;
- 54% фрілансерів працюють п'ять днів на тиждень;
- 86% фрілансерів працюють з дому;
- 60% фрілансерів заробляють більше, ніж на попередній роботі;
- 50% фрілансерів не отримували зарплату вчасно або взагалі не отримували;
- 44% фрілансерів покладаються на свою роботу як на основне джерело доходу;
- 64% фрілансерів кажуть, що жодні гроші не змусять їх повернутися до роботи з 9 до 17 год¹.

Зважаючи на те, що фріланс є платформеною зайнятістю, виникає необхідність дослідження спеціалізованих інтернет-платформ, які забезпечують посередництво між роботодавцями / замовниками та фрілансерами-виконавцями. Різні ресурси наводять різні результати рейтингування інтернет-платформ. За версією інтернет-ресурсу [upwork.com](https://www.upwork.com/resources/best-freelance-websites#upwork) на глобальному рівні рейтинг топ-10 інтернет-платформ є наступним: 1) Upwork; 2) Toptal; 3) Fiverr; 4) Designhill; 5) LinkedIn; 6) SimplyHired; 7) Dribbble; 8) Guru; 9) Freelancer; 10) Flexjobs. При цьому кожна із вказаних інтернет-платформ має цілий ряд переваг та недоліків (табл. 2).

Важливим показником, який дає уявлення про масштаби та тенденції розвитку фрілансу є Індекс онлайн-праці (Online Labour Index) – економічний показник, який вимірює попит на робочу силу в інтернеті (фріланс) у різних країнах, відстежуючи кількість проектів і завдань на різних платформах у режимі реального часу. Динаміка індексу онлайн-праці протягом 2017-2024

1 Remote Work, Statistics. Genius Blog - HR & Recruiting Resources. URL: <https://joingenius.com/statistics/remote-work-statistics/> (дата звернення: 22.12.2024).

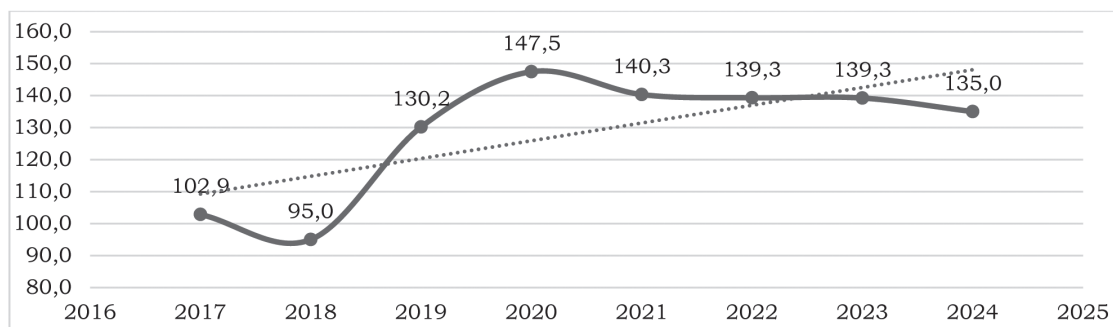


Рис. 2. Динаміка індексу онлайн-праці (Online Labour Index), 2017-2024 рр.

Fig. 2. Dynamics of the Online Labour Index, 2017-2024

Примітка. Штрих пунктиром відображено лінію тренду; за 2024 р. розрахунки проведено лише за 10 місяців.

Notes. The dashed line represents the trend line; for 2024, calculations were made for only 10 months.

Джерело: розраховано автором середні річні значення та побудовано рисунок за даними¹

Source: calculated average annual values by the author and plotted according to data¹

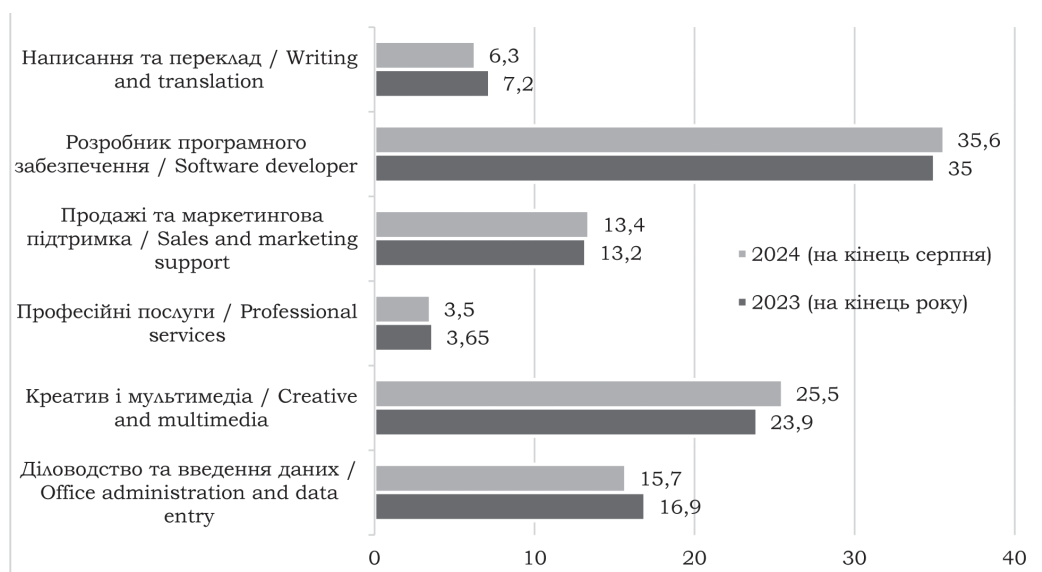


Рис. 3. Попит на фріланс-послуги у розрізі основних напрямів професійної діяльності на глобальному ринку

Fig. 3. Demand for freelance services by major professional activity in the global market

Джерело: розраховано автором середні річні значення та побудовано рисунок за даними²

Source: calculated average annual values by the author and plotted according to data²

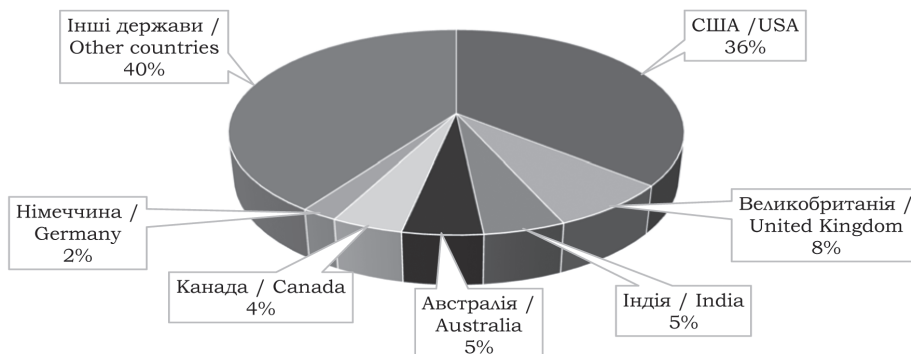


Рис. 4. Структура попиту на фріланс-послуги у розрізі держав на глобальному ринку (станом на серпень 2024 р.)

Fig. 4. Structure of demand for freelance services by country in the global market (as of August 2024)

Джерело: розраховано автором середні річні значення та побудовано рисунок за даними²

Source: calculated average annual values by the author and plotted according to data²

¹ International Labour Organization. Online Labour Observatory. URL: <http://onlinelabourobservatory.org/> (дата звернення: 22.12.2024).

² Online Labour Demand. International Labour Organization. Online Labour Observatory. URL: <http://onlinelabourobservatory.org/oli-demand/> (дата звернення: 22.12.2024).

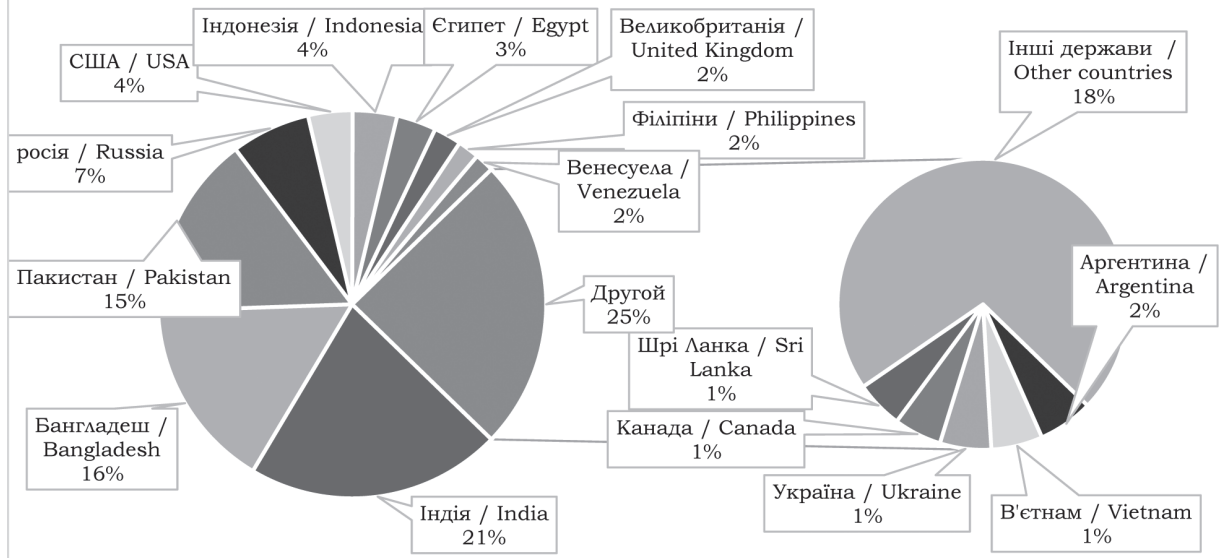


Рис. 5. Структура пропозиції фріланс-послуг у розрізі держав на глобальному ринку (станом на серпень 2024 р.)

Fig. 5. Structure of freelance services supply by country on the global market (as of August 2024)

Джерело: розраховано автором середні річні значення та побудовано рисунок за даними¹

Source: calculated average annual values by the author and plotted according to data¹

рр. (рис. 2) свідчить, що в масштабах світової економіки попит на фріланс зростає. Найбільше значення Індекс онлайн-праці мав у 2020р., у 2021-2024 рр. - дещо знизився, однак все одно був значно вищим порівняно з 2017-2019 рр.

Дослідження свідчать, що найбільший попит на фріланс-послуги на глобальному

ринку спостерігається у сфері розроблення програмного забезпечення, креативу та мультимедійної індустрії. Також затребуваними на ринку є фріланс-послуги з продажу та маркетингової підтримки, діловодства та ведення даних (рис. 3).

Найбільший попит на фріланс на глобальному ринку формує США (36%). Значно



Рис. 6. Колоризація пропозиції фріланс-послуг на глобальному ринку у розрізі основних напрямів професійної діяльності (станом на серпень 2024 р.)

Fig. 6. Colorization of the offer of freelance services on the global market by main areas of professional activity (as of August 2024)

Джерело: розраховано автором середні річні значення та побудовано рисунок за даними¹

Source: calculated average annual values by the author and plotted according to data¹

¹ Online Labour Demand. International Labour Organization. Online Labour Observatory. URL: <http://onlinelabourobservatory.org/oli-demand/> (дата звернення: 22.12.2024).

менші частки попиту на фріланс-послуги припадають на Великобританію (7,4%), Індію (4,9%), Австралію (4,8%), Канаду (4,3%), Німеччину (2,2%) та інші держави, частка яких в сукупності становить 40%.

Щодо пропозиції фріланс-послуг, то найбільшими постачальниками фрілансерів на глобальний ринок онлайн-праці є Індія (21%), Бангладеш (16%), Пакистан (15%), росія (7%), США (4%), Індонезія (4%), Єгипет (3%), Великобританія (2%), Філіппіни (2%), Венесуела (2%). На Україну припадає близько 1% пропозиції фріланс-праці на світовому ринку (рис. 5).

Найбільша частка пропозиції фрілансерів, які спеціалізуються у сфері діловодства та ведення даних, припадає на Лібуа (41%). Такі держави як Сомалі (86%), Індонезія (79%), Ємен (74%), Португалія (71%), Угорщина (67%), Аргентина, Бразилія (62%), Єгипет, Малайзія (60%), Саудівська Аравія (60%), росія (41%), Австралія (37%) є найбільшими постачальниками фрілансу у сфері креативної індустрії та мультимедіа. Пропозиції надання професійних фріланс-послуг в найбільшій мірі надходить від Конго (77%), Малі (60%), Ірану (51%) (рис. 6).

Танзанія, Киргистан, Гвінея, Австрія пропонують фріланс-послуги з продажу та маркетингу, частка яких варіює від 57 до 100%. Більшість держав світу спеціалізуються у розробці програмного забезпечення. До цього переліку держав відноситься і Україна, частка пропозиції фріланс-послуг з розробки програмного забезпечення складає 70% від сукупної пропозиції фрілансу. До держав, які мають більшу частку пропозиції фріланс-послуг по розробці програмного забезпечення ніж Україна, належать Нігер (100%), Монголія (99%), Мозамбік (98%), Мавританія (93%), Камбоджа (90%), Фінляндія (85%), Індонезія (79%), Болівія (77%), Литва, Японія (75%), Латвія (74%), Норвегія (72%). Намібія, Габон, М'янма, Ефіопія, Ісландія, Куба, Суринам мають найбільшу частку пропозиції фріланс-послуг у сфері написання та перекладу, що варіює від 45 до 95%.

Відповідно до звіту «The 2023 Freelance Economy Report by Ruul» середній заробіток фрілансера у 2023 р. на глобальному ринку праці складав близько 41 тис. дол. США. За даними цього ж звіту на фріланс-сегмент глобального ринку праці суттєво вплинуло поширення штучного інтелекту (ШІ), а саме: 55% фрілансерів, які використовують інструменти ШІ, зменшили час на управління проектами на 25% і більше; 45% фрілансерів стверджують про покращення творчих процесів завдяки ШІ у сфері креативної індустрії; 8% фрілансерів отримали нові ринкові можливості

через платформи на основі ШІ; 50% фрілансерів відчують тиск щодо необхідності постійного розвитку навичок через розвиток ШІ¹.

Щодо України, то офіційних даних про національний фріланс-сегмент ринку праці, наразі немає. Однак, дані про масштаби та тенденції фрілансу в Україні публікують національні фріланс-платформи та інтернет-блоги. Так, за даними однієї з найбільших фріланс-платформ в Україні – Freelancehunt – даний сегмент національного ринку праці протягом 2023-2024 рр. характеризувався зростанням за більшістю показників (табл. 3). Практично на чверть збільшився сумарний бюджет фріланс-ринку у 2024 порівняно з 2023 роком. Також за аналогічний період зросла кількість фрілансерів майже на 15%, та замовників – на 12%. Єдиним показником, за яким національний фріланс-сегмент ринку праці за версією Freelancehunt демонструє зниження, є кількість проектів (-6,5%). Однак, в умовах зростання кількості замовників така тенденція скоріше свідчить, що зменшення кількості проектів відбувається за рахунок зростання їх масштабності.

Дослідження розподілу бюджету та кількості фрілансерів за професійними групами за даними Freelancehunt (рис. 7) свідчить, що найбільша частка фрілансерів на національному ринку спеціалізується у наданні послуг з дизайну та арту (29,1%), а також роботі з текстами (20,4%). Показово, що на відміну від глобального ринку фрілансу, де частка українських фрілансерів, які спеціалізуються у програмуванні сягає 70%, на національному ринку частка таких фрілансерів є суттєво меншою – 17,7%. Структура бюджету фріланс-ринку за професійними групами свідчить про схожі до вище окреслених закономірностей. Частка бюджету такого сегменту фрілансу як дизайн та арт є найбільшою – 39,1%, на роботу з текстами припадає 19,5%, а на програмування – 15,6%.

Опосередковано інформацію про стан національного ринку праці фрілансу (за оригінальним визначенням – ринок digital) також наводить інтернет-ресурс marketer.ua за результатами опитування digital-фахівців. Зокрема, за даними вказаного ресурсу 45% українських digital-спеціалістів працюють лише з українськими проектами, 37% – як з іноземними, так і українськими замовниками, 18% – спеціалізуються на виконанні лише іноземних проектів. При цьому 34% українських фрілансерів вказа-

1 The 2023 freelance economy report by ruul. URL: <https://ruul.io/blog/independent-and-influential-the-2023-freelance-economy-report-by-ruul> (дата звернення: 22.12.2024).

Таблиця 3. Динаміка основних показників ринку фрілансу в Україні за даними Freelancehunt

Table 3. Dynamics of the main indicators of the freelance market in Ukraine according to Freelancehunt data

Показник / Indicator	2023	2024	Приріст, % / Growth, %
Сумарний бюджет, млн грн / Total budget, UAH million	420	528	25,7
Кількість фрілансерів / Number of freelancers	790	904	14,4
Кількість замовників, тис. осіб / Number of customers, thousand people	241	269	11,6
Кількість проєктів, тис. од. / Number of projects, thousand units	154	144	-6,5

Джерело: побудовано автором на основі даних¹

Source: compiled by the author based on data¹

ли, що працюють повний робочий день, 39% – неповний робочий день, інші 27% вказали, що шукають роботу. Показово, що 70% digital-спеціалістів в Україні вказали на зниження власних доходів під час війни, 14% – зазначили про незначне зниження доходів, 15% – стверджують про незмінність доходів від фріланс-діяльності і лише 1% вказали про

збільшення доходів¹. Останні дані щодо доходів у digital-спеціалістів в Україні (за даними marketer.ua) суттєво відрізняються від даних

¹ Що відбувається в українському digital під час війни? Чи є перспективи?. URL: <https://marketer.ua/ua/what-happens-in-ukrainian-digital-during-the-war/> (дата звернення: 22.12.2024).



Рис. 7. Розподіл фріланс-бюджету та кількості фрілансерів за професійними групами на національній інтернет-платформі Freelancehunt (2024 р.), %

Fig. 7. Distribution of freelance budget and number of freelancers by professional groups on the national online platform Freelancehunt (2024), %

Джерело: побудовано автором на основі даних²

Source: compiled by the author based on data²

¹ Дослідження Freelancehunt «Український фріланс у 2024 році: основні підсумки та динаміка розвитку». URL: https://freelancehunt.com/ua/service/research_ (дата звернення: 22.12.2024).

² Дослідження Freelancehunt «Український фріланс у 2024 році: основні підсумки та динаміка розвитку». URL: https://freelancehunt.com/ua/service/research_ (дата звернення: 22.12.2024).

національної платформи Freelancehunt, у відповідності з якими 31,4% фрілансерів у 2024 р. вказали на зменшення доходів. Таким чином, можна констатувати, що в умовах відсутності офіційних даних, інформація про фріланс-сегмент національного ринку праці з різних альтернативних джерел не завжди є співставною.

Висновки. В умовах цифровізації усіх сфер суспільного життя, поряд з традиційним ринком праці, розвивається віртуальний його сегмент. До основних характеристик фрілансу можна віднести: самостійність в обранні проєктів, встановленні графіку роботи, місця роботи; робота із застосуванням інформаційних систем та інтернет-технологій; передбачає пошук замовлень переважно на спеціалізованих інтернет-платформах; особиста відповідальність за якість та вчасність виконаних робіт; оплата праці є договірною та залежить від обсягу виконаних робіт / складності замовлення.

Профільного законодавчого акту, який би безпосередньо забезпечував правове регулювання фріланс-сегменту ринку праці в Україні, немає. У національному правовому полі наявні лише підзаконні правові акти, які опосередковано торкаються відповідного поняття та не дають його чіткого правового розмежування з дистанційною та надомною працею.

Фріланс як особлива форма зайнятості має переваги та недоліки для різних суб'єктів ринку праці. До основних переваг фрілансу належать: мобільність, самоорганізація та самовизначеність, економія на транспортних витратах, можливість поєднання фріланс-діяльності з навчаннями та соціальними функціями (для працюючих у цій сфері); оплата лише за кінцевий результат праці, економія коштів на утриманні робочих місць та сплаті страхових внесків, можливості найму працівників не залежно від їх місця проживання (для замовників / роботодавців); зниження напруги на ринку праці, залучення до трудоактивності вразливих верств населення, «соціальний амортизатор» (для держави). До недоліків фрілансу відносять: ризики оплати, нестабільність зайнятості та доходів, відсутність належного соціального захисту, невикористання перспектив професійного розвитку (для фрілансерів); відсутність гарантій вчасного та якісного виконання замовлення

(для замовників / роботодавців); фіскальні втрати бюджету та фондів соціального страхування внаслідок значної тінізації фріланс-діяльності (для держави).

Масштаби глобального ринку фрілансу постійно зростають та у 2023 р. склали 455,2 млрд \$ Така ж тенденція за прогнозами збережеться і в найближчому майбутньому. Для забезпечення посередництва між суб'єктами фріланс-відносин на глобальному ринку функціонує цілий ряд спеціалізованих інтернет-платформ, рейтинг яких у 2023 р. є наступним: 1) Upwork; 2) Toptal; 3) Fiverr; 4) Designhill; 5) LinkedIn; 6) SimplyHired; 7) Dribbble; 8) Guru; 9) Freelancer; 10) Flexjobs та ін. Перераховані фріланс-платформи не можна оцінювати однозначно (вони мають як переваги, так і недоліки).

Індекс онлайн-праці вказує на те, що в масштабах світової економіки попит на фріланс загалом зростає. При цьому найбільшу частку у загальному попиті на фріланс-послуги на глобальному ринку: 1) складає розробка програмного забезпечення, креативу та мультимедійної індустрії; 2) формує США (36%). найбільшим постачальником фрілансерів на глобальний ринок онлайн-праці є Індія (21%), Бангладеш (16%), Пакистан (15%). Частка України у загальному обсязі пропозиції фрілансу на світовому ринку є незначною та складає близько 1%. Держави світу спеціалізуються у наданні фріланс-послуг за професійними напрямками. Україна спеціалізується у наданні фріланс-послуг з розробки програмного забезпечення (частка пропозиції за даними напрямом на світовому ринку складає 70%).

За дослідженнями однієї з найбільших фріланс-платформ в Україні – Freelancehunt національний ринок праці у 2024 р. демонстрував зростання за кількістю фрілансерів (+15%), замовників (+12%), загальним бюджетом (+25,7%). Найбільша частка фрілансерів на національному ринку спеціалізується у наданні послуг з дизайну та арту, а також роботі з текстами. На ці ж професійні групи фрілансерів припадають також найбільші частки загального бюджету національного ринку фрілансу. Інформацію про стан та тенденції розвитку національного ринку фріланс-праці надають і ряд інших інтернет-ресурсів, відтак вона не завжди є співставна.

References

1. Krutylin, S. (2024). Freelance as a form of platform employment. *Economic Space*, 191, 338–344. doi: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-56> (in Ukrainian)
2. Litorovych, O. (2020). Analysis of the freelance market in Ukraine. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*, 4(1), 43–53. (in Ukrainian)
3. Chernyshova, L., & Slavenko, E. (2022). Peculiarities of the development of freelance as a flexible form of personnel labor organization in modern conditions of the development of economic relations. *Economics: Realities of the Time*, 5(63). Retrieved from <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No5/49.pdf> (in Ukrainian)
4. Zinovatna, I., Pisotsky, A., & Novytsky, D. (2020). Freelance as a flexible form of employment in Ukraine: Status and development prospects. *International Scientific Journal «Internauka»*, 5, 119–128. Retrieved from <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1591637356779.pdf> (in Ukrainian)
5. Yakubovskaya, N., Savushchuk, A., et al. (2024). Current trends in freelancing as a lever of effective personnel management in the conditions of digitalization. *Black Sea Economic Studies*, 86, 187–191. doi: <https://doi.org/10.32782/bses.86-30> (in Ukrainian)
6. Kovalchuk, K., & Lebedeva, V. (2024). Theoretical and economic aspects of freelancing in the context of the digital economy. *Graal Nauki*, 39, 33–37. doi: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.001> (in Ukrainian)
7. Mai, Q. D. (2021). Unclear signals, uncertain prospects: The labor market consequences of freelancing in the new economy. *Social Forces*, 99(3), 895–920. doi: <https://doi.org/10.1093/sf/soaa043>
8. Salamon, E. (2020). Digitizing freelance media labor: A class of workers negotiates entrepreneurialism and activism. *New Media & Society*, 22(1), 105–122. doi: <https://doi.org/10.1177/1461444819861958>
9. Ke, T. T., & Zhu, Y. (2021). Cheap talk on freelance platforms. *Management Science*, 67(9). doi: <https://doi.org/10.1287/mnsc.2020.3782>
10. Gu, G., & Zhu, F. (2020). Trust and disintermediation: Evidence from an online freelance marketplace. *Management Science*, 67(2). doi: <https://doi.org/10.1287/mnsc.2020.3583>
11. Blaising, A., Kotturi, Y., Kulkarni, C., & Dabbish, L. (2021). Making it work, or not: A longitudinal study of career trajectories among online freelancers. *Proceedings of the ACM Human-Computer Interaction*, 4. doi: <https://doi.org/10.1145/3432925>
12. Gussek, L., & Wiesche, M. (2024). Understanding the careers of freelancers on digital labor platforms: The case of IT work. *Information Systems Journal*, 34(5), 1664–1702. doi: <https://doi.org/10.1111/isj.12509>
13. Miller, P. (2020). Freelance workers—Experiencing a career outside an organization. *Qualitative Sociology Review*, 16(4), 90–104. doi: <https://doi.org/10.18778/1733-8077.16.4.06>
14. Ren, J., Raghupathi, V., & Raghupathi, W. (2023). Exploring influential factors in hiring freelancers on online labor platforms: An empirical study. *Economies*, 11(3), 80. doi: <https://doi.org/10.3390/economies11030080>
15. Fiers, F. (2024). Resilience in the gig economy: Digital skills in online freelancing. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 29(5). doi: <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmae014>
16. Blaising, A., & Dabbish, L. (2022). Managing the transition to online freelance platforms: Self-directed socialization. *Proceedings of the ACM Human-Computer Interaction*, 6. doi: <https://doi.org/10.1145/3555201>

Список використаної літератури

1. Крутилін С. Фріланс як форма платформної зайнятості. Економічний простір. 2024. Вип. 191. С. 338-344. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-56>
2. Літорович О. Аналіз ринку фрілансу в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2020. Т. 4, 1. С. 43–53. <https://doi.org/10.23939/semi2020.01.043>
3. Чернишова Л., Славенко Є. Особливості розвитку фрілансу як гнучкої форми організації праці персоналу в сучасних умовах розвитку економічних відносин. Економіка: реалії часу. 2022. Вип. 5 (63). URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No5/49.pdf> (дата звернення: 22.12.2024).
4. Зіноватна І.В., Пісоцький А. Ф., Новицький Д. В. Фріланс як гнучка форма зайнятості в Україні: стан і перспективи розвитку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. 2020. Вип. 5. С. 119-128. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1591637356779.pdf> (дата звернення: 22.12.2024).
5. Якубовська Н. В., Савущук А. І. та ін. Актуальні тенденції у фрілансі як важіль ефективного кадрового менеджменту в умовах цифровізації. Причорноморські економічні студії. 2024. Вип. 86. С. 187-191. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.86-30>
6. Ковальчук К. Ф., Лебедева В. К. Теоретико-економічні аспекти фрілансу в контексті цифрової економіки. Грааль науки. 2024. Вип. 39. С. 33-37. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.001>
7. Quan D Mai. Unclear signals, uncertain prospects: The Labor Market Consequences of Freelancing in the New Economy. *Social Forces*. 2021. Vol. 99. Issue 3. Pp. 895-920. DOI: <https://doi.org/10.1093/sf/soaa043>
8. Salamon E. Digitizing freelance media labor: A class of workers negotiates entrepreneurialism and activism. *New Media & Society*. 2020. Vol. 22. Issue 1. Pp. 105-122. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461444819861958>
9. Ke T., Zhu Yu. Cheap Talk on Freelance Platforms. *Management Science*. 2021. Vol. 67. Issue 9. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.2020.3782>
10. Gu G., Zhu F. Trust and Disintermediation: Evidence from an Online Freelance Marketplace. *Management Science*. 2020. Vol. 67. Issue 2. DOI: <https://doi.org/10.1287/mnsc.2020.3583>
11. Blaising A., Kotturi Ya., Kulkarni Ch., Dabbish L. Making it Work, or Not: A Longitudinal Study of Career Trajectories Among Online Freelancers. *Proc. ACM Hum.-Comput. Interact.* Vol. 4. DOI: <https://doi.org/10.1145/3432925>
12. Gussek L., Wiesche M. Understanding the careers of freelancers on digital labor platforms: The case of IT work. *Information Systems Journal*. 2024. Vol. 34. Issue 5. Pp. 1664–1702. DOI: <https://doi.org/10.1111/isj.12509>
13. Miller P. Freelance Workers - Experiencing a Career Outside an Organization. *Qualitative Sociology Review*. 2020. Vol. 16. Issue 4. Pp. 90–104. DOI: <https://doi.org/10.18778/1733-8077.16.4.06>
14. Ren J., Raghupathi V., Raghupathi W. Exploring Influential Factors in Hiring Freelancers in Online Labor Platforms: An Empirical Study. *Economies*. 2023. Vol. 11. Issue 3. Article 80. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies11030080>.
15. Fiers F. Resilience in the gig economy: digital skills in online freelancing. *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2024. Vol. 29.5. DOI: <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmae014>
16. Blaising A., Dabbish L. Managing the Transition to Online Freelance Platforms: Self-Directed Socialization. *Proc. ACM Hum.-Comput. Interact.* 2022. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.1145/3555201>

17. Toth, I., Heinänen, S., & Blomqvist, K. (2020). Freelancing on digital work platforms—Roles of virtual community trust and work engagement on person–job fit. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*, 50(4), 553–567. doi: <https://doi.org/10.1108/VJIKMS-12-2018-0124>
18. Leskova, L. F. (2017). Freelance and its prospects in the Ukrainian labor market. *Topical Issues of Science and Education*, 3, 22–25. Retrieved from <http://surl.li/oynkq> (in Ukrainian)
19. Zabolotna, N. (2022). Freelance as a new form of employment and labor relations. *Legal Scientific Electronic Journal*, 1, 143–145. Retrieved from http://lsej.org.ua/1_2022/34.pdf (in Ukrainian)
20. Koterlin, I. B., & Shtykh, A. T. (2021). Regulatory and legal regulation of non-standard employment of the population in Ukraine due to the effects of pandemic restrictions. *Current Problems of Domestic Jurisprudence*, 1, 69–73. Retrieved from http://apnl.dnu.in.ua/1_2021/17.pdf (in Ukrainian)
21. Khalid, W., & Wazani, A. I. (2024). GIG economy and unemployment foresight: A glance on the global economy. *American Academic & Scholarly Research Journal*, 16(2). Retrieved from <https://www.aasrc.org/aasrj/index.php/aasrj/article/download/2276/1398>
17. Toth I.,Heinänen S., Blomqvist K. Freelancing on digital work platforms—roles of virtual community trust and work engagement on person–job fit. *VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems*. 2020. Vol. 50. Issue 4. Pp. 553-567. DOI: <https://doi.org/10.1108/VJIKMS-12-2018-0124>
18. Лескова Л. Ф. Фріланс та його перспективи на українському ринку праці. *Topical Issues of Science and Education*. 2017. Vol. 3. 22-25. URL: <http://surl.li/oynkq> (дата звернення: 22.12.2024).
19. Заболотна Н. Фріланс як нова форма зайнятості та трудових відносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. Вип. 1. С. 143–145. URL: http://lsej.org.ua/1_2022/34.pdf (дата звернення: 22.12.2024).
20. Котерлін І. Б., Штих А. Т. Нормативно-правове врегулювання нестандартної зайнятості населення в Україні через впливи пандемічного обмеження. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 1. С. 69–73. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2021/17.pdf (дата звернення: 22.12.2024).
21. Khalid W., Wazani A. I. GIG Economy and Unemployment Foresight: A glance on the Global Economy. *American Academic & Scholarly Research Journal*. 2024. Vol. 16.2. URL: <https://www.aasrc.org/aasrj/index.php/aasrj/article/download/2276/1398> (дата звернення: 22.12.2024).

Galina Urchik,

PhD (Economics), Associate Professor, National University of Water Management and Environmental Engineering, 11, Soborna str., Rivne, 33028, Ukraine
g.m.urchik@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1013-6940>

FREELANCE AS A SPECIAL FORM OF EMPLOYMENT AND LABOR RELATIONS IN MODERN CONDITIONS

Abstract. The article looks at how freelancing can be seen as a special type of work and how to make the most of the skills of employees. It also looks at what is happening now in the freelancing world, both around the world and in Ukraine. The article looks at the different ways freelancing is defined and what makes it different from other types of employment. It also talks about the characteristics of freelancing, such as the ability to choose projects, set your own schedule and work from home. It also uses information systems and internet technologies, finds work on special internet platforms, and is personally responsible for the quality and timeliness of your work. You get paid for the work you do and how hard the job is. There is no special law in Ukraine that directly regulates freelancing. Instead, there are only bylaws that indirectly mention the concept, and they do not clearly distinguish freelancing from remote and home-based work. Freelancing has advantages and disadvantages for different people in the labour market. The study examined the global freelance market and drew parallels with the market in the USA, whilst also analysing trends and developments within the global freelance market. The study concluded that the size of the global freelance market is expanding, and that it was valued at \$455.2 billion in 2023. The majority of demand for freelance services originates from the USA and Ukraine, a notable observation given that Ukraine only constitutes a modest percentage of the global market. While there is an absence of data regarding the size of the freelance market in Ukraine, Freelancehunt has asserted that it is the largest in Europe. Projections for 2024 indicate a surge in the number of freelancers (+15%), an increase in clientele (+12%), and a substantial rise in total income (+25.7%). The predominant practice among freelancers is the execution of projects for other freelancers or companies.

Keywords: *Freelance, Labor Market, Freelance Platforms, Demand for Freelance Services, Freelance Supply.*

JEL Classification: J40; J42; J49.

In cites: Urchik, G. (2025). Freelance as a special form of employment and labor relations in modern conditions. *Social Economics*, 69, 71-87. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-69-06> (In Ukrainian))